

75 ANYS D'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS: TRADICIÓ O RENOVACIÓ

4 (564/Volum 2/octubre 1982

ciència 20)

Fa setanta-cinc anys que va ser fundat l'Institut d'Estudis Catalans. La seva constitució va estar lligada a una de les personalitats polítiques i culturals més destacades de la història de la Catalunya moderna, Enric Prat de la Riba. Prat de la Riba era el principal inspirador i dirigent de la Lliga Regionalista, el grup polític que representava les aspiracions i el projecte polític i social dels industrials catalans. La industrialització es trobava a principis de segle a Catalunya en un moment de crisi important. Si aquest no és el lloc més adequat per analitzar el caràcter d'aquesta crisi, sí que hem de subratllar un dels elements que es van plantejar per enfrontar-la. Es tractava de convertir Catalunya en un país modern, "creuat de carreteres i línies telefòniques", cosa que exigia un esforç científic-tècnic, tal com havia passat a Alemanya, a França o a la Gran Bretanya.

És en aquest context que va ser creat el 1907 l'Institut d'Estudis Catalans. Si inicialment únicament tenia una Secció Històrico-arqueològica, l'any 1911 s'hi van afegir la Secció Filològica i la Secció de Ciències. A partir de llavors, l'Institut, dependent de la Diputació de Barcelona i ben aviat de la Mancomunitat, va desplegar una important tasca en el sentit d'enfortir la comunitat científica i tecnològica. En el marc de les migrades competències que tenia la Mancomunitat, l'Institut va ser el centre d'irradiació d'una reforma de l'ensenyament (propiciada pel Consell de Pedagogia) i de la construcció d'una xarxa de serveis tècnics i laboratoris al servei de la modernització de Catalunya. Després de la seva suspensió durant la dictadura de Primo de Rivera, l'Institut va mantenir el seu paper com a institució científica de la Generalitat...

En acabar la guerra civil, l'Institut va esdevenir un centre de resistència cultural. Encadenat per les circumstàncies, es va haver de limitar a preservar l'herència que havia rebut: havia perdut totes les competències en relació amb els diversos serveis, era molt difícil seguir la tasca d'establiment del català com una llengua moderna, havia perdut les subvencions, havia perdut molts dels seus millors homes... Així i tot, gràcies a l'actitud d'algunes persones, sobretot de Ramon Aramon i Serra (vegeu (ciència) n.º 12), l'Institut va continuar una tasca d'intercomunicació i d'edició, en el grau que les possibilitats polítiques i econòmiques li ho van permetre...

Després de gairebé quaranta anys, l'Institut va ser reconegut de nou pel rei d'Espanya. A poc a poc, molt a poc a poc, ha anat recobrant alguna de les seves antigues funcions: fa poc, en el pressupost de 1982, ha recobrat l'ajut de la Generalitat, l'única institució pública que podia fer-ho, i també darrerament, gràcies a la Diputació de Barcelona, ha anat aconseguint recuperar amb dignitat els seus antics locals. Estem, doncs, davant una etapa crucial per a la vida de l'Institut.

L'Institut és una institució tradicional, formada per un nombre limitat (pels estatuts) de membres. Aplega tanmateix un gran nombre de científics catalans a través de les seves societats filials. Un cop ha estat trencada una part important de la tradició (el servei meteorològic va dependre de l'Institut fins al 1939 i ara és ben difícil que les noves circumstàncies tornin enrera), l'Institut ha de demostrar que és la institució capdavantera de la recerca a Catalunya. Després de més de quaranta anys, el nostre país ha canviat molt: avui Catalunya té la comunitat científica més nombrosa i productiva de tota la seva història; avui, les exigències socials de la ciència són encara més importants. Avui, l'Institut, sobre els fermes pilars de la seva tradició, ha de convertir-se en el centre més dinàmic de la vida cultural i científica de Catalunya.